

ריגול בתנ"ך

מתוך "ליקוטי שמואל"

מלקט ועורך: שמואל אייזיקוביץ

eisikovits1@gmail.com

ריגול

איסוף מידע בסתר על כל תחומי החיים של אויב או אויב בכוח. "ריגול נגדי" הוא ריגול שמפעילה מדינה כדי לסכל את פעולות הריגול של מדינות אחרות. "ריגול צבאי" הוא השגת מידע מדיני או צבאי על מדינה אחרת, כחלק מפעילות האיסוף של המודיעין. "ריגול תעשייתי" הוא השגת מידע עסקי על עסק אחר על מנת לקבל יתרון בשוק תחרותי. כבר בתקופת התנ"ך הכירו בריגול, כאשר שלח משה 12 מרגלים לרגל את ארץ כנען לפני שפלוש אליה בני ישראל. הוגה דעות סיני בשם סון צו פיתח תורה בנושא הריגול במאה השישית לפני הספירה. בימי הביניים השתמשו בריגול על ידי שליחת מרגלים לארצות שונות. לאחר מלחמת העולם השנייה החלו להשתמש באמצעים טכנולוגיים להשגת מידע כמו צילומים אוויריים, לוויינים ואמצעים אלקטרוניים, אך עדיין יש חשיבות רבה מאוד למרגלים. מרגל שנתפס בעת מלחמה, דינו גזר דין מוות. בזמן שלום נאסרים המרגלים שנתפסים ולרוב מוחלפים בעסקאות בין מדינות. מוסדות הריגול בארץ הן השב"כ, אגף המודיעין של צה"ל והמוסד.

מרגל

מרגל הוא אדם העוסק בריגול. במהלך ההיסטוריה הופעלו מרגלים כחלק ממדינאות וניהול מלחמות.

קיימים מרגלים מסוגים רבים:

- מרגל העושה זאת למען עמו, במדינה זרה ובדרך כלל עוינת.
 - מרגל ה**בוגד בעמו**, מסיבות אידאולוגיות או תמורת בצע כסף, ומעביר מידע לאויב.
 - מרגל משוטה שעושה למען מדינה שאיננו מכיר.
 - מרגל שמרגל אחר ארצו בידיעתה ובהכוונתה, במטרה למסור מידע שיטעה את האויב.
 - **סוכן כפול**, שעובד עבור שני הצדדים בו זמנית.
 - **חפרפרת** - מרגל מטעם מדינה זרה, המשרת בשירות המדינה או בארגוני הביטחון של המדינה שאחריה הוא מרגל, ונאמנותו נתונה להם למראית עין.
- ערוץ זה של איסוף מידע נקרא **יומינט**, מלשון human intelligence. למרגלים חשיבות עצומה באיסוף מידע, מכיוון שהם יכולים להתקרב למוקדי הכוח, ולהוציא מידע שאי אפשר להשיג בדרכים אחרות. המרגלים בדרך כלל מופעלים על ידי אנשים הנמצאים בשטח, ויש להם בדרך כלל מגוון סיפורי כיסוי ודרכי העברת מידע.

כאשר מרגל מעביר מידע, עליו לבצע זאת כך שגורמים עוינים לא יקראו את המסר, לכן מרגלים משתמשים לפעמים בהסתרת מידע (סטגנוגרפיה) ובהצפנה (קריפטוגרפיה).

לעתים כאשר מרגל נחשף, הוא אינו נעצר מיד, אלא נמשך מעקב אחריו, כדי לגלות את כל רשת הריגול והאנשים העוזרים לו.

בעת **מלחמה**, מרגל שנתפס ייענש בחומרה רבה, וייתכן אף שיוצא להורג. בעתות שלום הוא נידון בדרך כלל לתקופת מאסר מסוימת, עד ריצוי העונש או עד הסכם על **חילופי שבויים**.

ריגול בתנ"ך

בתנ"ך ישנם סיפורי ריגול מרובים. אחי **יוסף** נחשדים על ידיו בריגול. בני ישראל שולחים 12 **מרגלים לארץ כנען** לפני כיבוש הארץ. משה שולח מרגלים לפני כיבוש יעזר. יהושע שולח מרגלים **ליריחו** לפני כיבושה. בני דן שולחים מרגלים, כדי למצוא מקום חדש להתגורר

בו. דוד שולח מרגלים, כאשר שאול מנהל מרדף אחריו. אבשלום שולח מרגלים בתוך העם, כדי לבדוק את הלך הרוחות בקשר למרידתו

למה התנכר יוסף אל אחיו?

בראות יוסף את אחיו וידבר אתם קשות וגו', "ויאמר אליהם יוסף: הוא אשר דברתי אלכם לאמור: מרגלים אתם! בזאת תבחנו... בבוא אחיכם הקטן הנה..." "ויבחנו דבריכם האמת אתכם; ואם לא - חי פרעה כי מרגלים אתם!"

בני יעקב הנדהמים הבינו את דברי האיש כמשמעם הגלוי: טענת חפותם מאשמת ריגול תוכח על ידי אימות טענתם, שיש להם אח קטן את אביהם, אבל אנחנו הקוראים יודעים שכל מטרתו של יוסף הייתה להתנקם בהם, לגמול להם על הרע שעשו לו מחד, ולהביא אליו את אחיו הקטן, האהוב עליו; וכי אמר "בזאת תבחנו" בשקר - שהרי ידע כי כנים הם בדבריהם, שאינם מרגלים! - כפי שאמר "מרגלים אתם!" בשקר. האמנם?

בעמוד האחים שנית לפניו, ובנימין איתם, הם למדו מהתנהגותו של האיש, שאמנם עמדו בבחינה: הנה הוא לא הזכיר עוד את עניין הריגול, אלא הפתיעם בקבלת פנים חמה, עד שתמהו איש אל אחיו, מהו שזיכה אותם בכבוד זה לסעוד עם משנה למלך מצרים, ואם בתחילה הייתה תמיהתם חרדה, ככתוב "וייראו האנשים כי הובאו בית יוסף..." "הרי בסוף האירוע נרגעו: "וישתו, וישכרו עמו". כך האחים.

ואנחנו הקוראים למדנו מהתנהגותו של יוסף, שנכון שיערנו: משראה איתם את בנימין הוא כמעט יצא מכליו מרוב אהבה אליו, עד כדי לעורר חשד בעיני אחיו, שלא בחינת דבריהם - אם אמת דברו - הייתה חשובה לו, אלא הפגישה איתם, ובמיוחד עם בנימין: הנה בירכו "א-לקים יחנך, בני!" ומשנכמרו רחמיו אל אחיו ויבקש לבכות, מיהר "ויבא החדרה ויבך שמה" והזמין לסעוד עמו, "וישתו וישכרו עמו"; ובעת הסעודה נשא משאות מאת פניו אליהם - והם יושבים לפניו הבכור כבכורתו והצעיר כצעירותו" ותרב משאת בנימן ממשאת כלם חמש ידות", אף על פי שהצעיר היה מרוחק ממנו מכל אחיו, כמסתבר, וברור לנו, שבזה פסק להינקם מהם, וכי הגיעה שעתו להתפייס עימם.

אבל בקריאה שנייה מתברר לנו, שיוסף בכל זאת שלט על רגשותיו, וכי התנהג באיפוק וכי כבש את רחמיו אל בנימין בלבו, כדי שלא תתגלה אהבתו התמוהה אליו. וכי דברו "א-לקים יחנך, בני!" יכול להתפרש כברכה מקובלת, שאומר גדול לקטן בזמן שמציגים אותו לפניו. ורק הפליית אחיו הקטן לטובה בעניין "משאת בנימן" שהייתה גדולה ממשאות כולם חמש ידות, הייתה גלויה וניכר שלא נעשתה בצורה ספונטנית אלא בשיקול דעת, שהרי בבכור החל ובצעיר סיים, ורק אז התבררה האפליה. ולמה עשה כן?

אמר ספורנו על "ותרב משאת בנימן ממשאת כלם חמש ידות": "לראות אם יקנאו בו". עתה עולה על דעתנו, שבחינת האחים - אם כנים הם - רק מתחילה עתה בבוא אחיהם הקטן הנה. מסתבר שכדי לסלוח לאחיו את חטאם צריך הוא להעמידם בניסיון של "מכירת בנימן", שתהיה מעין מהדורה שנייה של "מכירת יוסף", לראות איך יעמדו בו. וב"משאת בנימן" החל, המקבילה ל"כתונת הפסים" של יוסף, והמשיך במעשה בגביע הכסף.

אכן "לראות איך יעמדו בו" בניסיון, ולא "להכביד עליהם כדי למרק את רעתם ולשוב לעשותם אנשים", וגם לא "להביאם בהתנכרותו ובתחבולותיו... לידי הרהורי תשובה, לידי חרטה על שעבר עד לידי תשובה גמורה..." (נחמה לייבוביץ, עיונים בספר בראשית, עמ' 328). יוסף בחן את אחיו אם השתנו, ולא חינך אותם שישתנו.

אנחנו הקוראים כבר נרמזו לפני כן, שעוון מכירת יוסף לעבדות רבץ על מצפונם של אחיו כבר בתחילת רדתם מצרימה. כתוב: "וירא יעקב כי יש שבר במצרים, ויאמר יעקב לבניו: למה תתראו?" הביטוי "למה תתראו?" קשה. פירשוהו: "למה תראו עצמכם...; למה יהיו הכל מסתכלים בכם...; למה תהיו כחושים ברעב...?" (רש"י); "אל תהיו מריבין זה עם זה" (אבן עזרא); "למה תביטו זה אל זה?" (ספורנו). ואנו שמנו לב, שהכתוב פתח בתיאור מצב: "כי יש שבר במצרים"; ובתיאור השפעת מצב זה על יעקב ועל בניו; הבנים התראו, הביטו זה אל זה (כפירוש ספורנו). ומסתבר שהצורך לרדת מצרימה לשבור בר ממצרים היה ברור להם עוד לפני שאביהם פנה אליהם בעניין זה; ועוד מסתבר שנזכרו ביוסף, שמכרוהו למצרים, לכן הביטו זה אל זה. ויעקב אמר: "למה תתראו? ... רדו שמה ושברו לנו משם, ונחיה ולא נמות!".

וכתוב: "וירדו אחי יוסף עשרה לשבר בר ממצרים". "ולא כתב בני יעקב (כמו בפס' א). מלמד שהיו מתחרטים במכירתו, ונתנו לבם להתנהג עמו באחוה ולפדותו..." (רש"י).

ובבוא אליהם הצרה מידי השליט ביטאו האחים את הרהורי החרטה שלהם בקול: "וויאמרו איש אל אחיו: אבל אשמים אנחנו על אחינו, אשר ראינו צרת נפשו בהתחננו אלינו, ולא שמענו; על כן באה אלינו הצרה הזאת!". ויוסף שמע דבריהם, "ויסב מעליהם ויבך", ובכל זאת ביקש לנסותם בסיטואציה של "מכירת יוסף" במהדורה שנייה, כאמור, בה ישחק בנימין אחיו - בנה של רחל - את תפקידי יוסף. והתחיל ב"משאת בנימן", המקבילה ל"כתונת הפסים" שלו, והמשיך במעשה בגביע הכסף.

שנים עשר המרגלים

סיפור שְׁנַיִם עָשָׂר הַמְּרַגְלִים מופיע בפרשת שלח שבספר במדבר, ומפי משה, שוב בפרשת דברים שבספר דברים. לפי בקשת העם ממשה, א-לוהים מאשר למשה לשלוח שנים עשר מרגלים לתור את ארץ כנען, קודם לכניסת עם ישראל אליה לאחר יציאת מצרים.

סיפור המעשה

למשימה נבחר נציג מכל אחד משנים עשר השבטים, כולם ממנהיגי העם. ושמותיהם:

וְאֵלֶּה שְׁמוֹתֵם לְמִטֵּה רְאוּבֵן שְׁמוּעַ בֶּן-זִכּוֹר; לְמִטֵּה שְׁמֹעוֹן שְׁפֹט בֶּן-חֹרִי; לְמִטֵּה יְהוּדָה כָּלֵב בֶּן-יִפְנֶה; לְמִטֵּה יִשְׂשַׁכָּר יִגָּאֵל בֶּן-יֹוסֵף; לְמִטֵּה אֶפְרַיִם הוֹשֵׁעַ בֶּן-נוֹן; לְמִטֵּה בְנִימִן פִּלְטִי בֶן-רְפוּא; לְמִטֵּה זְבוּלֹן גְּדִיאֵל בֶּן-סוּדִי; לְמִטֵּה יוֹסֵף לְמִטֵּה גְּדִי בֶן-סוּסִי; לְמִטֵּה דָן עַמִּיאֵל בֶּן-גַּמְלִי; לְמִטֵּה אֲשֶׁר סְתוּר בֶּן-מִיכָאֵל; לְמִטֵּה נַפְתָּלִי נַחֲבִי בֶן-וּפְסִי; לְמִטֵּה גָד גְּאוּאֵל בֶּן-מְכִי;

— ספר במדבר, פרק י"ג, פסוקים ד'-

ט"ו

הוראותיו של משה למרגלים:

וּרְאִיתֶם אֶת-הָאָרֶץ, מֵה-הוּא;
וְאֶת-הָעָם הַיֹּשֵׁב עָלֶיהָ – הַחֲזֵק הוּא הַרְפָּה, הַמְעֵט הוּא אִם-רָב?
וּמֵה הָאָרֶץ, אֲשֶׁר-הוּא יֹשֵׁב בָּהּ – הַטּוֹבָה הוּא, אִם-רָעָה?
וּמֵה הָעָרִים, אֲשֶׁר-הוּא יֹשֵׁב בְּהֵנָה – הַבְּמֻחָנִים, אִם בְּמִבְצָרִים?
וּמֵה הָאָרֶץ הַשְּׂמֵנָה הוּא אִם-רְזָה, הַיֹּשֵׁב עָלֶיהָ עֵץ אִם-אֵין?
וְהִתְחַזְּקֶתֶם, וּלְקַחְתֶּם מִפְּרֵי הָאָרֶץ; וְהִימִים – יְמֵי, בְּפוּרֵי עֲנָבִים.

— ספר במדבר, פרק י"ג, פסוקים י"ח-כ'

שליחות המרגלים נמשכה ארבעים ימים, ובמהלכה הם תרו את הארץ ממדבר צין בדרום ועד חמת בצפון. בשובם חזרו המרגלים עם אשכול ענבים שכרתו בנחל אשכול (שנקרא על שם

אותו אשכול). האשכול היה גדול עד כדי ששניים היו צריכים לשאת אותו על מוט. המרגלים מתארים את טובה של הארץ: "ויאמרו: באנו אל-הארץ אשר שלחתנו; וגם זבת חלב ודבש, הוא – וזה-פריה" (ספר במדבר, פרק י"ג, פסוק כ"ז).

עם זאת, עשרה מהם צופים כישלון בכיבושה: "אִפְסֵי כִי-עַז הָעַם הַיֹּשֵׁב בְּאֶרֶץ; וְהָעָרִים בְּצֻרֹת גְּדֹלַת מְאֹד [...] עִמְלֵק יוֹשֵׁב בְּאֶרֶץ הַנֶּגֶב; וְהַחִתִּי וְהַיְבוּסִי וְהָאֱמֹרִי יוֹשֵׁב בְּהָר, וְהַכְּנַעֲנִי יוֹשֵׁב עַל-הַיָּם וְעַל יַד הַיַּרְדֵּן." (ספר במדבר, פרק י"ג, פסוקים כ"ח-כ"ט). ומוציאים את דיבת הארץ בקביעתם כי היא "אֶרֶץ אֲכָלֶת יוֹשְׁבֶיהָ" (ספר במדבר, פרק י"ג, פסוק ל"ב).

כלב בן יפונה חולק על דעתם, וטוען כי בכוחו של העם לרשת את הארץ: "וַיְהִי כָלֵב אֶת הָעַם אֶל מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר עֲלֵה נַעֲלֶה וְנִרְשָׁנוּ אֶתָּה כִּי יָכוֹל נוּכַל לָהּ:" (ספר במדבר, פרק י"ג, פסוק ל'). העם משתכנע מדברי שאר המרגלים: "וַתִּשָּׂא כָל הָעֵדָה וַיִּתְּנוּ אֶת קוֹלָם וַיִּבְכּוּ הָעַם בְּלִילָה הַהוּא: וַיִּלְנוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אֶהֱרֹן כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם כָּל הָעֵדָה לוֹ מִתְּנוּ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם אוֹ בַמִּדְבָּר הַזֶּה לוֹ מִתְּנוּ: וְלָמָּה ה' מְבִיא אֶתְנוּ אֶל הָאֶרֶץ הַזֹּאת לְנַפֵּל בַּחֶרֶב נַשִּׁינוּ וְטַפְּנוּ יֵהִיוּ לְבַז הֲלוֹא טוֹב לָנוּ שׁוּב מִצְרָיִמָּה: וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אָחִיו נִתְּנָה רֹאשׁ וְנִשׁוּבָה מִצְרָיִמָּה" (ספר במדבר, פרק י"ד, פסוקים א'-ד'). כלב ויהושע בן נון קורעים בגדיהם וגורסים: "טוֹבָה הָאֶרֶץ מְאֹד מְאֹד: אִם חָפַץ בָּנוּ ה' וְהִבִּיא אֶתְנוּ אֶל הָאֶרֶץ הַזֹּאת וְנִתְּנָה לָנוּ אֶרֶץ אֲשֶׁר הוּא זָבַת חֶלֶב וְדָבֶשׁ: אֲךָ בְּ-ה' אֵל תִּמְרְדוּ וְאַתֶּם אֵל תִּירָאוּ אֶת עַם הָאֶרֶץ כִּי לַחֲמִנּוּ הֵם סָר צֶלֶם מַעֲלִיָּהֶם וְ-ה' אֶתְנוּ אֶל תִּירָאֵם:" (ספר במדבר, פרק י"ד, פסוקים ז'-ט') אך העם אינו משתכנע ואף מתכוון "לְרַגֹּם אֶתֶם בְּאֲבָנִים".

בעקבות הפגנת חוסר האמון מבקש א-לוהים להשמיד את העם במגפת דבר ולהוציא עם חדש ממשה. אך לאחר תחינות של משה, והעלאת הטענה שהריגת עם ישראל במדבר תגרום לחילול השם של א-לוהים בעיני הגויים: "וַאֲמָרוּ הַגּוֹיִם אֲשֶׁר שָׁמְעוּ אֶת-שִׁמְעֹן לְאֹמֶר: מִבְּלִי יִכּוֹלֶת ה' לְהִבִּיא אֶת הָעַם הַזֶּה אֶל הָאֶרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם וַיִּשְׁחָטֶם בַּמִּדְבָּר" (ספר במדבר, פרק י"ד, פסוקים ט'-ט"ז), מומתק העונש, ונקבע שבני ישראל יהיו במדבר סיני ארבעים שנה, כנגד ארבעים ימים שהיו המרגלים בארץ, עד שימותו כל בני הדור, מבן עשרים ומעלה. רק עשרת המרגלים מתו במגפה. קבוצה קטנה (המעפילים) מבני ישראל מנסה להתקדם ולהיכנס לארץ ישראל באופן עצמאי, אולם ניגפת במלחמה מול העמלקי. כלב ויהושע, שבניגוד לשאר המרגלים דברו טוב על הארץ, זכו לשרוד את המסע ולהיכנס לארץ.

בספר דברים משה חוזר בקצרה על הפרשה במסגרת נאום תוכחה, ולפי דבריו שם היוזמה לשליחת המרגלים הייתה של העם.

על פי המדרש והמפרשים

על פי המדרש, כלב נפרד משאר המרגלים שנשלחו לתור את הארץ והלך לבדו לחברון, להשתטח על קברי האבות בחברון, להתפלל ולפרוש משאר המרגלים שרצו להגיד דברים רעים על הארץ כשישובו. מדרש זה בונה את דמותו של כלב כאדם עצמאי. ניתן לראות ביטוי לתכונה זו גם מתוך השוואה לדמותו של יהושע. שניהם, כמו כמה מן המרגלים האחרים, נקראו בשמות של חיות: כלב ונון ("דג" בארמית). בניגוד לדג, הכלב לא שותק, ולא מתערה בלהקה- כן גם דמותו של כלב. כלב אזר אומץ לשמור על עצמאותו ולהפסיק את דברי שאר המרגלים באמצעם, לעומת יהושע שהצטרף רק כשראה את כלב מתחיל בכך.

מדרש אחר מספר כי כלב הערים על העם כשהתפרץ לדברי המרגלים. כלב פתח בדברים שנשמעים כמו תלונות נוספות על משה: "ולא רק זאת עשה לנו משה..." כדי למשוך את הקהל לשמוע לו, והמשיך בשבחו של משה: הוא גם הוציא אותנו ממצרים וקרע את הים וכו'.

בני ישראל נדדו 40 שנה במדבר, והם מגיעים אל הירדן, אל מול יריחו, ומתכוננים לכניסה לארץ. משה מת, יהושע יורש את מקומו, ושולח שוטרים להודיע במחנה ישראל:

”הֲכִינוּ לָכֶם צִידָה, כִּי בְעוֹד שְׁלֹשֶׁת יָמִים אַתֶּם עֹבְרִים אֶת הַיַּרְדֵּן הַזֶּה, לָבוֹא לָרֶשֶׁת אֶת הָאָרֶץ, אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֵיכֶם נָתַן לָכֶם לְרִשְׁתָּהּ” (יהושע א: יא)

במשך שלושת ימי ההכנה לכניסה לארץ שולח יהושע מרגלים לראות את הארץ.

ארבעים שנה לפני כן, כאשר עמדו ישראל להיכנס לארץ מיד עם צאתם ממצרים, שלח משה שנים עשר מרגלים לתור את הארץ. מסעם נגמר בכישלון נורא: הם חזרו והודיעו:

”עַז הָעַם הַיֹּשֵׁב בָּאָרֶץ, וְהָעָרִים בְּצִרּוֹת גְּדֹלַת מְאֹד...” (במדבר יג: כח).

אחר כך יצאו המרגלים לאוהלי ישראל, ולחשו באוזני העם: ”הארץ אשר עברנו בה לתור אתה - ארץ אכלת יושביה היא, וכל העם אשר ראינו בתוכה - אנשי מדות” (במדבר יג: לב). משלוח המרגלים בימי משה עיכב את הכניסה לארץ בארבעים שנה. כאשר שמעו העם את דברי המרגלים, בכו כל הלילה, ולמחרת התלוננו על משה ועל אהרן ואמרו להם:

לו מִתְּנוּ בָּאָרֶץ מִצְרַיִם אוּ בַמִּדְבָּר הַזֶּה לוּ מִתְּנוּ: וְלָמָּה ה' מְבִיא אֶתָּנוּ אֶל הָאָרֶץ הַזֹּאת לְנַפֵּל בְּחָרְבַּי וְנָשִׁינוּ וְנִטְפְּנוּ יְהִי לָבֹז הַלּוֹא טוֹב לָנוּ שׁוּב מִצְרַיִמָּה: (במדבר יד: ב-ג)

בתגובה לדברים אלה נגזרה גזרה על העם:

אָמַר אֱלֹהִים חִי אֲנִי נְאֻם ה' אִם לֹא כִּפְאֶשׁ דְּבַרְתֶּם בְּאָזְנֵי כֵן אֶעֱשֶׂה לָכֶם: בַּמִּדְבָּר הַזֶּה יָפְלוּ פְּגָרֵיכֶם וְכָל פְּקֻדֵיכֶם לְכָל מִסְפָּרְכֶם מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה אֲשֶׁר הִלִּינְתֶם עָלַי: אִם אַתֶּם תָּבֹאוּ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁאַתִּי אֶת יָדִי לְשַׁכֵּן אֶתְכֶם בָּהּ כִּי אִם כָּלֵב בֶּן יִפְנֶה וַיְהוֹשֶׁעַ בֶּן נֹון: וְטַפְכֶם אֲשֶׁר אָמַרְתֶּם לָבֹז יְהִי וְהִבִּיאֲתִי אֶתְּכֶם וַיְדַעְנוּ אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר מְאַסְתֶּם בָּהּ: וּפְגָרֵיכֶם אַתֶּם יָפְלוּ בַמִּדְבָּר הַזֶּה: (במדבר י"ד, כח-לב)

הייתה זו אפוא טעות לשלוח מרגלים. ארבעים שנה של עיכוב בכניסה לארץ נגרמו על ידי המרגלים ועל ידי הייאוש שהפיצו בעם. ועכשיו עברו ארבעים שנה. הבנים מגיעים לארץ. ויהושע - האם הוא חוזר על הטעות שטעה משה ומסכן שוב את הכניסה לארץ?

יהושע למד מניסיון העבר. בניגוד למשה, אין יהושע שולח את המרגלים כמשלחת של כל העם. משה שלח 12 מרגלים, אחד מכל שבט, בלי כל שמירה על סודיות: כל העם ידע כי יצאו מרגלים, וכל אחד חיכה לתשובות המשלחת הזאת.

גם ההוראות שנתן משה שונות מאוד מאלה של יהושע: משה נתן למרגלים הוראות מפורטות מאוד:

וְרֵאִיתֶם אֶת הָאָרֶץ מֵהָ הוּא וְאֵת הָעָם הַיֹּשֵׁב עָלֶיהָ הַחֶזֶק הוּא הַרְפָּה הַמַּעֲט הוּא
אִם רָב: וְמֵהָ הָאָרֶץ אֲשֶׁר הוּא יֹשֵׁב בָּהּ הַטּוֹבָה הוּא אִם רָעָה וְמֵהָ הָעָרִים אֲשֶׁר הוּא
יֹשֵׁב בָּהֶנָּה הַבְּמַחְנִים אִם בְּמַבְצָרִים: וְמֵהָ הָאָרֶץ הַשְּׂמֵנָה הוּא אִם רָזָה הַיֵּשׁ בָּהּ עֵץ
אִם אֵין וְהִתְחַזְּקֶתֶם וּלְקַחְתֶּם מִפְּרֵי הָאָרֶץ. (במדבר י"ג, יח-כ)

ואילו יהושע שולח שני מרגלים, חרש, בסוד, ושואל אותם שאלות מעטות: לכו ראו
את הארץ ואת יריחו. (יהושע ב', א)

יהושע שולח ליריחו משלחת קטנה, יעילה וסודית.

המרגלים של יהושע מקבלים הוראות קצרות: "לכו ראו את הארץ ואת יריחו". זוהי
שליחות קצרה, לשלושה ימים בלבד. אין למרגלים זמן להתעכב: העם כבר קיבל את
הפקודה להתכונן למעבר הירדן בעוד שלושה ימים. **המרגלים לא יקבעו אם נכנסים
לארץ אם לא**. הם רק יביאו מעט מידע. יהושע שולח את המרגלים לראות את הארץ
ואת יריחו. המרגלים הולכים ליריחו, ואינם ממשיכים לאזורים אחרים של הארץ. די
להם בכך. הם לומדים על המורל של אנשי יריחו, ומה שהם רואים מספיק להם כדי
להשיב לשאלותיו של יהושע.

המרגלים ביריחו:

מה מיוחד ביריחו, שיהושע שולח את המרגלים לרגל דווקא בה? יריחו היא העיר
היפה ביותר בבקעת הירדן ומיקומה בעל חשיבות אסטרטגית גדולה. עצי תמרים
רבים בה, היום, כפי שהיו בימי יהושע. תעלות מים ממעינות ואדי קלט חוצות את
העיר. שני קילומטרים מצפון מזרח ליריחו של היום חפרו את העיר יריחו העתיקה:
חומות גבוהות מצויות שם עד היום.

חז"ל אמרו על יריחו כי היא "בריחה של ארץ ישראל" [בריה - עיר מבצר]. מי שכבש
את יריחו יכול היה לכבוש את ארץ ישראל כולה. גם היום הגשר החוצה את הירדן
נמצא ממערב ליריחו, ומי שרוצה להיכנס לארץ ממזרח - כמו ישראל בימי יהושע -
עובר את הירדן בגשר אלנבי, ומוצא את עצמו מול העיר היפה הזאת. (על פי במדבר
רבה טו).

לעיר זו שולח יהושע מרגלים, ומקציב להם שלושה ימים בלבד כדי לגלות מה טיב
הארץ ומה טיבה של יריחו. ישראל חונים בשיטים, 20 קילומטר מיריחו. על המרגלים
ללכת 20 קילומטר, לעבור את הירדן, להיכנס בהסתר ליריחו, לבדוק את העיר,
לשוחח עם תושבים כדי לעמוד על הלך הרוחות בה ולחזור, וכל זאת בשלושה ימים.
המרגלים מגיעים ליריחו, ונכנסים ללון אצל רחב. רחב הייתה בעלת פונדק, בכל
אופן, המרגלים ביקשו מקום שאין שואלים בו שאלות על האורחים הבאים אליו.
ובכל זאת, בעיר קטנה אין סודות. מלך יריחו - הוא ולא אחר - שולח לרחב ופוקד
עליה להוציא את האנשים, "כי לחפר את כל הארץ באו" (ב: ג). מתגובה מפוחדת זו
ניתן להבין את המתרחש בלב אנשי יריחו: שני אנשים אלמונים באים לעיר ונכנסים
ללון באכסניה, ומלך יריחו בכבודו ובעצמו מקבל דיווח על כך, ושולח שליחים לבדוק
מיהם האנשים.

רחב מחביאה את המרגלים, ומספרת לאנשי יריחו כי הם יצאו בדרכם חזרה.
האנשים רודפים אחרי המרגלים לכיוון הירדן, בעוד שרחב שולחת את המרגלים

לכיוון ההפוך, להרים ממערב העיר .

לפני שהמרגלים עוזבים את יריחו מסבירה להם רחב את הסיבות למעשיה, וההסבר של רחב מספיק למרגלים כדי לדעת שהם ביצעו את שליחותם. הם יודעים כל מה שמרגלים צריכים לדעת, והם יכולים לדווח ליהושע ולמסור לו ידיעות שכל צבא המתכונן להתקפה יהיה מאושר לשמוע אותם. וכך אומרת רחב למרגלים :

"יִדְעֵתִי כִּי נָתַן ה' לְכֶם אֶת הָאָרֶץ, וְכִי נָפְלָה אִימַתְכֶם עָלֵינוּ, וְכִי נִמְגּוּ כָּל יִשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם. י כִּי שָׁמַעְנוּ אֶת אֲשֶׁר הוֹבִישׁ ה' אֶת מִי יָם-סוּף מִפְּנֵיכֶם, בְּצִאתְכֶם מִמִּצְרַיִם, וְאֲשֶׁר עָשִׂיתֶם לְשֹׁנֵי מַלְכֵי הָאָמְרִי אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן, לְסִיחֹן וְלַעֲוֹג, אֲשֶׁר הִחְרַמְתֶּם אוֹתָם. יא וְנִשְׁמַע וַיִּמַּס לְבַבְנוּ, וְלֹא קָמָה עוֹד רוּחַ בְּאִישׁ מִפְּנֵיכֶם, כִּי ה' אֱלֹהֵיכֶם הוּא אֱלֹהִים בְּשָׁמַיִם מִמַּעַל, וְעַל הָאָרֶץ מִתַּחַת". (ב', ט-יא)

ורחב מוסיפה בקשה אישית: רוצה היא להציל את עצמה ואת משפחתה. יודעת היא כי המלחמה חסרת סיכוי, ומבקשת להציל לפחות את מה שניתן: "ועתה, השבעו נא לי בה', כי עשיתי עמכם חסד, ועשיתם גם אתם עם בית אבי חסד. ונתתם לי אות אמת. והחיתם את אבי ואת אמי ואת אחי ואת אחיותי ואת כל אשר להם, והצלתם את נפשתינו ממות." (ב', יב-יג)

המרגלים מבטיחים לה להצילה. הם בורחים להרים הגבוהים ממערב ליריחו בניגוד לכיוון הצפוני הרודפים רצים מזרחה אל הירדן. הם מתחבאים שלושה ימים, ואחר כך שבים ליהושע. הם יכולים לסכם את שליחותם במשפט קצר מאוד: "כי נתן ה' בידנו את כל הארץ, וגם נמגו כל ישבי הארץ מפנינו." (ב', כד)

מתשובתם של המרגלים אנו מבינים מה רצה יהושע לדעת: הם היו צריכים להודיע על המורל של העם. האם אנשי יריחו הבצורה והחזקה מוכנים להילחם, או שהם מבוהלים ומיואשים? המרגלים השיבו את התשובה שיהושע חיכה לה: "וגם נמגו כל ישבי הארץ מפנינו."

יושבי הארץ מבוהלים. השלב הראשון והחשוב לפני המלחמה הארוכה העומדת לפניהם הושג: לא תהיה מלחמה באויב הנלחם בכל כוח ובאמונה בניצחונו. לפניהם אויב מפוחד ומבוהל.

הריגול של דוד

א ויבאו הזפים אל שאול הגבעתה לאמר הלוא דוד מסתתר בגבעת החכילה על פני הישימן ב ויקם שאול וירד אל מדבר זיף ואתו שלשת אלפים איש בחורי ישראל לבקש את דוד במדבר זיף ג ויחן שאול בגבעת החכילה אשר על פני הישימן על הדרך ודוד ישב במדבר וירא כי בא שאול אחריו המדברה ד וישלח דוד מרגלים וידע כי בא שאול אל נכון ה ויקם דוד ויבא אל המקום אשר חנה שם שאול וירא את המקום אשר שכב שאול ואבנר בן נר שר צבאו ושאול שכב במעגל והעם חנים סביבתו [סביבתיו] ז ויען דוד ויאמר אל אחימלך החתי ואל אבישי בן צרויה אחי יואב לאמר מי ירד אתי אל שאול אל המחנה ויאמר אבישי אני ארד עמך ז ויבא דוד ואבישי אל העם לילה והנה שאול שכב ישן במעגל וחניתו מעוכה בארץמראשתו [מראשתיו] ואבנר והעם שכבים סביבתו [סביבתיו] ח ויאמר אבישי אל דוד סגר אלהים היום את אויבך בידך ועתה אכנו נא בחנית ובארץ פעם אחת ולא אשנה לו ט ויאמר דוד אל אבישי אל תשחיתהו כי מי שלח ידו במשיח יהוה ונקח

י ויאמר דוד חי יהוה כי אם יהוה יגפנו או יומו יבוא ומת או במלחמה ירד ונספה יא חלילה לי מיהוה משלח ידי במשיח יהוה ועתה קח נא את החנית אשר מראשתו [מראשתיו] ואת צפחת המים ונלכה לנו יב ויקח דוד את החנית ואת צפחת המים מראשתי שאול וילכו להם ואין ראה ואין יודע ואין מקיץ כי כלם ישנים כי תרדמת יהוה נפלה עליהם יג ויעבר דוד העבר ויעמד על ראש ההר מרחק רב המקום ביניהם יד ויקרא דוד אל העם ואל אבנר בן נר לאמר הלוא תענה אבנר ויען אבנר ויאמר מי אתה קראת אל המלך

טו ויאמר דוד אל אבנר הלוא איש אתה ומי כמוך בישראל ולמה לא שמרת אל אדניך המלך כי בא אחד העם להשחית את המלך אדניך טז לא טוב הדבר הזה אשר עשית חי יהוה כי בני מות אתם אשר לא שמרתם על אדניכם על משיח יהוה ועתה ראה אי חנית המלך ואת צפחת המים אשר מראשתו [מראשתיו] יז ויכר שאול את קול דוד ויאמר הקולך זה בני דוד ויאמר דוד קולי אדני המלך יח ויאמר למה זה אדני רדף אחרי עבדו כי מה עשיתי ומה בידי רעה יט ועתה ישמע נא אדני המלך את דברי עבדו אם יהוה הסיתך בי ירח מנחה ואם בני האדם ארורים הם לפני יהוה כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת יהוה לאמר לך עבד אלהים אחרים כ ועתה אל יפל דמי ארצה מנגד פני יהוה כי יצא מלך ישראל לבקש את פרעש אחד כאשר ירדף הקרא בהרים כא ויאמר שאול חטאתי שוב בני דוד כי לא ארע לך עוד תחת אשר יקרה נפשי בעיניך היום הזה הנה הסכלתי ואשגה הרבה מאד כב ויען דוד ויאמר הנה החנית[חנית] המלך ויעבר אחד מהנערים ויקחה כג ויהוה ישיב לאיש את צדקתו ואת אמנתו אשר נתן יהוה היום ביד ולא אביתי לשלח ידי במשיח יהוה כד והנה כאשר גדלה נפשך היום הזה בעיני כן תגדל נפשי בעיני יהוה ויצלני מכל צרה

כה ויאמר שאול אל דוד ברוך אתה בני דוד גם עשה תעשה וגם יכל תוכל וילך דוד לדרכו ושאל שב למקומו.

מרד אבשלום. שמואל ב' פרקים ט"ו-י"ט.

רק לאחר שהתפייס עם אביו, החל אבשלום במרד. אבשלום, שהמטרה עבורו מקדשת את האמצעים, וכל האמצעים כשרים בעיניו, מתכנן את המרד בשלבים:

בהתחלה הוא נוהג בתכסיסי גדולה, אחר כך מתחנף לעם ומסית אותם שדוד מקפח אותם במשפט ושאיין צדק, ולבסוף מתנהג עם העם בדרך חברית כדי להראות שהוא כאילו בורח מן הכבוד.

הפס' המתחיל את המרד הוא: " ויהי מקץ 40 שנה ויאמר אבשלום אל המלך: אלכה נא ואשלם את נדרי אשר נדרתי לה' בחברון ". פרשני חקר המקרא חושבים שכנראה חלה פה טעות, והכוונה היא לאחר 4 שנים, ולא 40, מאז שחזר אבשלום לירושלים.

אבשלום חושש שדוד יעביר את המלוכה לשלמה, ולכן רצה להפוך למלך עוד בחיי אביו. הוא היה המועמד הטבעי אחרי שבנו הבכור של דוד- אמנון- נרצח ע"י אבשלום, והבן השני- כלאב- ויתר על המלוכה בשביל לימוד תורה. הוא היה עילוי בתורה.

אבשלום הוא בנו השלישי של דוד והמלוכה הגיעה לו לפי התור.

אבשלום הלך לחברון, אבל לא כדי לשלם את נדרו כפי שטען, אלא כדי למרוד באביו (שגם הוא הומלך קודם בחברון)

אבשלום תכנן היטב את המרד והכין מראש, עוד לפני יציאתו לחברון, רשת מרגלים שפרס בכל שבטי ישראל. הוא הורה להם שכשישמעו את קול השופר, יכריזו בו זמנית, בכל השבטים שאבשלום מלך, וכך תעבור אליו המלוכה בלי התנגדות.

אבשלום הכין תכסיס נוסף: הוא הזמין אליו 200 מוזמנים חשובים מאנשי ירושלים, שהלכו איתו לתומם בתור בן המלך, כולם היו בעלי סמכות וכלל לא ידעו על כוונתו למרוד בדוד.

בפרשנות מסופר שאבשלום בא לדוד עם בקשה שיאשר לו 2 אנשים שהוא מסכים שיצטרפו אליו, בלי שינקוב בשמם בכתב. אבשלום הראה את אישור המלך ל- 2 אנשים, ואז לעוד 2 וכך הלאה עד שאסף 200 אנשים שחשבו שהם עושים זאת באישור המלך.

תכסיס נוסף שבו השתמש: הוא הזמין אליו את אחד האנשים החשובים ביותר – את אחיתופל הגילוני, שהיה יועץ המלך דוד והיחסים בינו ובין דוד התערערו, והוא הצטרף לאבשלום.

כך נוצר מצב שבעיני העם הרב שהצטרף לאבשלום, וראה את כל המכובדים שהצטרפו אליו, ואת אחיתופל, לא היה ספק שדוד המלך מסכים ומאשר את מלוכת בנו אבשלום.

המגיד בא אל דוד ומבשר לו את הבשורה הנוראה שאבשלום מרד בו ולב אנשי ישראל נוהה אחריו. דוד מבין מייד את הצפוי ואומר לכל עבדיו שאיתו שצריך לעזוב את ירושלים ולברוח.

דוד רואה קודם כל את טובת העיר ירושלים, הוא חרד לחיי תושביה וחושש שאבשלום יחריב את העיר. דוד מקבל עליו את הדין ולא מנסה למנוע את מרד אבשלום. הוא מבין שזהו חלק מהעונש שנאמר לו שיקבל. דוד בורח עם 600 מעבדיו הנאמנים שמלווים אותו עוד מאז שברח משאול בתחילת דרכו.

במהלך סיפור המרד מתוארת פרשת ריגול:

אבשלום גייס תומכים רבים למרד וביניהם את יועצו הבכיר של אביו : אחיתופל הגילוני.

דוד חושש מהצטרפותו של אחיתופל לאבשלום, כי ידע שהאיש חכם מאד ועצותיו נכונות. לכן הוא שולח את חושי הארכי להתחזות לאחד מתומכי אבשלום ולהסתנן לשורותיו כיועץ נוסף.

הוא מבקש ממנו להישאר בירושלים ולא יצטרף אליו בברירתו.

משימתו של חושי הייתה כפולה: מצד אחד - להעביר לדוד באמצעות שליחים ידיעות שאסף אצל אבשלום, ומצד שני - לסכל את עצות אחיתופל לדוד. " והפרת לי את

עצת אחיתופל" (ט"ו, 34). במהרה הזדמן לחושי לעשות את הדבר שאליו נשלח למשימה:

כשהתחיל המרד, נאלץ דוד לברוח מירושלים ולהסתתר במדבר עם האנשים שנאמנים לו. אחיתופל יעץ לאבשלום למהר ולרדוף אחרי דוד בטרם יספיק דוד להתאושש ולארגן לעצמו צבא גדול. הוא הציע לאבשלום להקים כוח משימה מיוחד שישיג את דוד בעודו "יגע ורפה ידיים" ולהרוג אותו. כך יצטרפו כל תומכי דוד אל אבשלום.

אילו היה אבשלום מקבל את העצה הזו, הוא היה מנצח את דוד והמרד היה מצליח. אבל, לאחר ששמע את עצת אחיתופל, ביקש אבשלום לשמוע גם את דעתו של חושי.

חושי טען שמדובר בעצה גרועה. הוא הזהיר את אבשלום מפני אומץ ליבו וכוחו של אביו, מכך שדוד למוד קרבות ויש לו עדיין יחידות מובחרות איתו הנאמנות לו.

העצה של חושי לאבשלום הייתה שעליו להמתין מעט, לגייס צבא גדול מקרב העם, כדי שיהיה לו יתרון מספרי, ורק אז לצאת לקרב. חושי הבין היטב את אופיו של אבשלום, והיה מודע לחוסר ניסיונו. הצבאי ולפחדו מפני דוד ומפני כוחו הוא גם ידע שאבשלום שכוח ויוקרה חשובים לו, יעדיף לעמוד בראש צבא גדול בעצמו.

אבשלום קיבל את עצת חושי ודוד קנה לעצמו זמן להתאושש, לרשותו עמד צבא מאומן היטב וחדור נאמנות למלך, רשת ריגול ברחבי יהודה, זמן להגדיל את צבאו, וכך ניצח את אבשלום, צבא המורדים התפורר אבשלום נמלט, ודוד נשאר על כיסאו כמלך ישראל עד יום מותו.

רק זכרם של שני היועצים נשאר מפתיע: מאז ועד היום המונח "עצת אחיתופל" נותר בזיכרון ככינוי לעצה גרועה, שנועדה להכשיל את המתייעץ בכוונה תחילה (בעוד העצה היתה טובה ונכונה), ואילו שמו של חושי הארכי, שעצתו הצילה את דוד המלך, נשכח מן הזיכרון ההיסטורי שלנו.

הנקודה שבה התחוללה התקרית שהפכה את אבשלום לגיבור טרגי הייתה:

במהלך בריחתו, כשרכב על סוסתו ביער אפרים, עברה הסוסה תחת עץ האלה, ושערו הארוך של אבשלום נכרך סביב אחד הענפים. הוא נשאר תלוי בשערו והסוסה המשיכה ללכת. "ויחזק ראשו באלה, וייתן בין שמים ובין ארץ". כך מצא אותו חייל והתבקש על ידי יואב להרוג אותו. החייל סירב בטענה שאינו יכול לעשות שקר בנפשו, שהרי שמע במו אוזניו את המלך מבקש שלא יפגעו בבנו.

יואב הוא שהורג אותו עם עוד 10 נערים שתקעו מקלות בליבו והכוהו עד מוות, בניגוד גמור להוראותיו של דוד שציווה לפני הקרב הגורלי שאמור היה להכריע את גורל המלחמה: "לאט לי לנער אבשלום" – אל תפגעו בו.

כשיואב חוזר משדה הקרב, הוא מבין שדוד לא מחשיב את הניצחון שהשיב לו את בירתו, את ביתו ואת כסא מלכותו. כל זה לא היה שווה בעיניו מכיוון שהושג במחיר חיי בנו.

המלך הזדעזעזע מרוב צער ואבל והתאבל על אבשלום בפרהסיה (בפומבי) לעיני כל העם.

הוא עלה על הגג המשקיף על כל העיר וקונן על מות בנו : " בני אבשלום , בני בני אבשלום , מי ייתן מותי תחתיך , אבשלום , בני , בני " ("ט, 1). דוד חוזר 8 פעמים על המילה " בני " ובזה מתבטא צערו.

דוד האבא סלח לבנו, הוא לא התייחס אליו כאויב , אלא כבנו הצעיר והאהוב העושה טעויות בגלל גילו הצעיר. הוא לא הפסיק לאהוב את אבשלום גם כשמרד. המשפט הפך לסמל של הורים שכולים.

האבל הכבד של דוד על בנו סחף את כל העם. יואב מזהיר את דוד שהוא עלול לאבד את שליטתו על העם. דוד מתעשת ופותח בסדרת פעולות שתפקידן לגרום לחזרתו המכובדת לירושלים.

סוכנים כפולים בתנ"ך

כשההיסטוריון הצבאי, רס"ן (במילואים) ועורך הדין קובי סגל אסף את החומרים בעבור ספרו העוסק בסוכנים הכפולים, סימן לעצמו את הושע וכלב, שלמראית עין נראו כמשתתפים במזימת חבריהם, וברגע האמת קראו אל בני ישראל שלא להקשיב לעמיתיהם, אלא להאמין בכוחו של הקב"ה לגבור על עמי כנען.

סגל (56), תושב כרמי יוסף וחבר פעיל בקהילה התורנית ביישוב, עמל שלוש שנים על ספרו החדש 'סוכן כפול', שאותו הוא מגדיר מעין אנציקלופדיה לתופעת הסוכנים הכפולים. על פני יותר מארבע-מאות עמודים הוא סוקר את התופעה משחר ימי ההיסטוריה ועד ימינו.

רבי בראש רשת ריגול

מה לעורך דין ולמרגלים? "בעולם המשפט אני פחות מתעסק בתיקים, אלא מתעניין בבני-אדם", מסביר סגל. "יש בי רצון לחקור מה קורה מאחורי הקלעים, ברמה האנושית. מהמקום הזה יצאתי לחקור ולהבין את המערך הנפשי של הסוכן הכפול".

סגל מביא בספרו דוגמאות לסוכנים כפולים בתנ"ך ובהיסטוריה היהודית: "גיליתי הפתעות, כמו למשל, רבי שניאור-זלמן מלאדי, מייסד חסידות חב"ד, שהפעיל רשת סוכנים שעזרה לרוסיה במלחמתה מול נפוליון. אנחנו לא רגילים להסתכל על רבי כעל מי שמפעיל רשת ריגול, אבל כשאתה צולל לנבכי פעילותו אתה מגלה רעיונות מקוריים, שאחר-כך הרוסים עצמם אימצו אותם".

יהדות בקורס קצינים

האם אדם מאמין יכול להיות סוכן כפול, ולרמות בעצם כל הזמן את מפעיליו? סגל מסביר: "לפעמים הסוכן הכפול נאלץ להקריב את ערך הנאמנות, לטובת ערכים מקודשים יותר. למשל, יוכבד ומרים, שגויסו בידי פרעה למימוש מזימתו, נהפכו

לסוכנות כפולות כשהצילו את התינוקות של בני ישראל. או יהודית בת-מררי, שקנתה את אמונו של המצביא הולופֶרְנֶס והרגה אותו".

אחת ממסקנותיו של הספר, שהופיע בהוצאת 'המרכז למורשת מודיעין', היא שאין חדש תחת השמש. "מה שמלמדים בקורסים הטובים ביותר כבר קיים בתורה", קובע סגל. "אפשר ללמוד את פרשת השבוע ולגלות חוכמות רבות". בהקשר זה סגל מספר כי ביקר בקורסאה וגילה שהקוריאנים הפכו את לימוד הגמרא לחלק מקורס הקצינים שלהם. "ומה אצלנו?", הוא שואל בעצב.

אין תחליף לאדם

ועוד תובנה: "אין תחליף לריגול האנושי, שיודע לא רק לעקוב, אלא גם לעבד את המידע ולהנגיש אותו למפעילים. 'אסון התאומים' התרחש בין השאר משום שהסתמכו יותר מדיי על הטכנולוגיה ופחות על סוכנים בתוך ארגוני הטרור. לקח לאמריקה שנים רבות לבנות מחדש מערך מודיעיני אנושי".

העבודה על הספר חידדה אצל סגל לקח חשוב: "עם כל התפתחות הטכנולוגיה, שמשנה את העולם, הנשמה לא השתנתה, אלא היא נשארת כפי שבורא העולם יצר אותה. כשאתה מנסה להבין את כוונותיו של הזולת, אתה צריך לבוא מתוך חשיבה על הנעשה בנפש האדם"